

```

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
"                               "
"                               "
"   D E E L   I   "
"                               "
"                               "
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

```

I n l e i d i n g e n V e r a n t w o o r d i n g

1. Inleiding.

In twee vroegere artikelen hebben we een deel van het Land b u i t e n de Evendijk behandeld (1). Dit land noemt de Oudemaarspolder. Vooral over het oostelijk onderdeel ervan, de Pannepolder, hebben we heel wat nieuwe gegevens gebracht.

In wat nu volgt zullen we trachten zo ver mogelijk door te dringen in de vroegste geschiedenis van een deel van het Land b i n n e n de Evendijk.

Na een eerste deel, waarin de inleiding en de verantwoording voorkomt, gaat het volgende deel over de eerste menselijke bedrijvigheid na de laatste overstromingsperiode, nl. de uitbating en de bewoning van het Schorreland door middel van kunstmatige hoogten of terpen.

De Evendijk zelf vormt het derde onderwerp. In het IVe deel zien we hoe de uitbating van het land georganiseerd wordt door het inrichten van een afwateringsstelsel en door het aanleggen van verbindingswegen.

Het vijfde deel behandelt de verdeling van het land, binnen het kader van leenroerig stelsel: de leengoederen. Hier zijn we verplicht ook even de Oudemaarspolder er bij te betrekken, aangezien twee belangrijke leenhoven, het Hof van Koudekerke en het Hof te Heys, zowel binnen als buiten de Evendijk goederen bezaten.

Het laatste deel bevat de toponimie: eerst een samenvatting van de reeds aangehaalde toponiemen, en ten slotte een overzicht van alle plaatsnamen, die nog niet in de voorgaande delen besproken werden.

2. Verantwoording.

De strook grond die we bespreken strekt zich uit van *V e l d e g o e d e* in het oosten tot het *C o u t e r l a n t* in het westen. Daarin is vervat gans het grondgebied van Heist achter de Evendijk, het noordelijk deel van Ramskapelle, een deel van Lissewege en van Zeebrugge.

Om de geschiedenis van bedoelde streek te leren kennen, was het nodig eerst de geschiedenis van de bodem van die streek te weten te komen. Er bestaat geen betere inlichtingsbron dan het werk van Ing. J. Ameryckx. Door het nauwkeurig onderzoeken van de bodem van onze polderstreek, heeft hij gedaan gemaakt met allerlei fantastische voorstellingen aangaande de vorming van onze kuststreek.

Dank zij J. Ameryckx kennen we de eerste schakel: de bodem waarop de geschiedenis van onze streek zich afgespeeld heeft. Vervolgens moesten we de eerste sporen van menselijke bedrijvigheid op die nieuwe bodem trachten te achterhalen.

Om dat doel te bereiken bestaat er geen beter middel dan het bestuderen van de bestaande ommelopers, dat zijn de landboeken van de wateringen, van kerken, van leenhoven en van andere instanties. De meeste gegevens in die registers werden gedurig maar afgeschreven uit de oudere registers en geven zodoende een beeld van de streek, zoals die was bij het opstellen van de eerste landboeken in de 14e eeuw of zelfs vroeger.

Op die manier werden uit traditie namen van percelen overgeschreven, die voor de volgende generaties geen belang meer hadden, maar die nu voor ons van zeer groot belang zijn om enkele gegevens te vernemen betreffende de vroegste uitbating.

Kostbaar zijn vooral de ommelopers van de Watering van Eyesluys en van Reysgaersvliet. In bedoelde landboeken hebben we eerst alle percelen grond leren kennen van de strook die we behandelen. Daarbij was het nodig alle beschikbare landmeterskaarten van de verzameling K. Mestdagh en van de verzameling van de Blankenbergse Watering ter hand te nemen. Op die kaarten konden we alle percelen situeren, vooral die met een naam.

Die landmeterskaarten zijn meestal uit de 18e eeuw en geven dus de toestand weer van voor de Franse Revolutie. Ze stemmen volledig overeen met de ommelopers wat betreft de verdeling van de percelen; slechts de oppervlakte verschilt soms ietwat.

Op basis van die kaarten werd in het begin van 1800, op bevel van de Franse overheid, de eerste kadasterkaart van iedere gemeente afzonderlijk opgemaakt. Later werden ze bijgewerkt en verbeterd. Ze werden zelfs uitgegeven door P. Popp.

Voor het grondgebied van Heist beschikken we over de kaart Popp, uitgegeven rond 1845. Voor de noordoost hoek van Lissewege konden we gebruik maken van de primitieve kadasterkaart, welke de dienst van het kadaster te Brugge, ons zeer bereidwillig ter hand heeft gesteld.

Bij alle percelen die we vermelden, geven we tussen haakjes de sektie en het nummer van de kadasterkaart; b.v. Sektie A Nr 350 = (A 350). De sekties die in aanmerking komen, zijn: Sektie A in Lissewege, Sekties A,B en C in Heist. We hebben geen rekening kunnen houden met de huidige kadasterkaart van Zeebrugge.

Dank zij de ommelopers leerden we ook gedeeltelijk de leengoederen kennen. Om de volle omvang ervan te weten, moesten we de leenregisters van de Burg van Brugge raadplegen.

Er zijn 4 leenboeken van de Burg bewaard gebleven in het Algemeen Rijksarchief te Brussel (+ 1330,1365,1381,1384), 1 in het Stadsarchief te Brugge(1435); in het Rijksarchief te Brugge hebben we de leenregisters van 1468,1501,1642,1683, en 2 verhoofdingsboeken van de 17e en de 18e eeuw onderzocht.

De leenregisters geven niet alleen het denombrement of beschrijving van de leengoederen, ze vermelden ook wie het goed te leen houdt, wie opvolgt, hoe en wanneer de opvolger het goed verwerft. Deze boeken dragen veel bij tot de kennis van de streekgeschiedenis.

Onze studie is ook een bijdrage tot de geschiedenis van de afwatering van de streek. Vooral de Watering van Eyesluys wordt behandeld, nl het 28e,29e,30e, 31e,32e,33e,34e,35e en 46e Begin volledig, een groot deel van het 47e, een klein deel van het 36e en het 38e Begin. Van de Watering van Reygaersvliet wordt een groot deel van het 24e,25e,60e en 62e Begin besproken (Een waterschap was onderverdeeld in sekties, "beginnen" genoemd).

Waar dit nodig is, vermelden we de oppervlakte van het perceel. We zijn verplicht steeds de lengte- en oppervlaktematens van het Oud Regime te gebruiken: 1 Brugse roede is 3,85 m lang (afkorting R); 1 vierkante roede meet 14,82 m²; 100 R = 1 Lijne; 3 lijnen = 1 gemet = 44 aren (afkorting G).

(1) Rond de Poldertorens, IVe jaarg nr 1, p 1 - 14; IVe jaarg nr 4, p 121 - 139.

3. Verklaring bij de Kaart.

a) Letters en tekens:

A	Arzele	○	Verdwenen woning
Bg	Begin	+	Stenen kruis of Kapel
C	Coudekerke	⊗	Kleinere of grotere terp
H	Heis	— — — —	Weg of Dijk
StB	St-Baafsabdij	— — — —	Watergang
StP	St-Pietersabdij	— — — —	Wegel of stie
V	Veldegoede	— — — —	Vervallen watergang
W	Wijbroek	— — — —	Nieuwer kanaal

b) De cijfers:

1. Coppesluis	29. Begynenstic
2. Boudin Weitinsluis	30. Vueghelwee
3. Leen van Zwankendamme	31. Bellaerstic
4. Caesenbotersmeetkin	32. Coolhof
5. den Haverecht	33. Rozendale
6. Duvecotstic	34. den Rammelaere
7. Hagebilk	35. Soete Biertjen
8. Hofstede "te Zandschere"	36. Lange trepe
9. het Prieel	37. Claussens Land
10. Westdarincmoere	38. Cappellestrynghen
11. Wulvenest	39. Huelenest
12. Paelmaet	40. Braemsbilk
13. Wallebilk v Heer v Maldegem	41. 4e Priestragie
14. het Gemene Hooigars	42. Kerk v Koudekerke (Heist)
15. Papebilk	43. Kosterie
16. Armenbilk	44. Tiendenhof
17. Heebrugge og Lenebrugge	45. Molenstuk
18. Luyckschotte Bilk	46. Verbrande Priestragie
19. Coppesluusestic	47. Boerenhof
20. Oude Priestragie	48. Tiendenmaat
21. Mayken Hovelinx Hofstede	49. Zuytmolen en later Dorpsmolen
22. Wallebilk met 2 wallen	50. Oostmolen
23. de Drie Mannen	51. Wacke stic
24. Coppecraene	52. Brabant
25. Muelstic	53. Brauweriestic met Onse Vrouwehuusk.
26. Schoorinck	54. Spijkerboorstic
27. Foncierleen v Arzele	55. Verdwenen hofstede
28. Begijnenbilk	56. Speelman

c) Alfabetische Lijst:

Nevens de naam staat eventueel het nummer uit de vorige lijst. De kaart is in vakjes verdeeld, getekend rondomrond met A, B, C, D, E, F; het middelstuk duiden we aan met M. Bv: De Vueghelwee 30 E, is te vinden onder nr 30 in het onderste middelvak E.

Ammanshof van Koudekerke	B	Arzele, foncierleen van	27	E
Antitankgracht	A, D	Begijnenbilk	28	E
Armenbilk	16 M	Begynenstic	29	E

Bellaertstic	31	E	Knibbelswal = Knypswal	B
Beukemare leen		C,F	Knipswal	B
Boerenhof	47	M	Knokke	C,F
Boudin Weitinsluis	2	A	Kosterie	43 B
Boudin Weitins Wegelken		D,E	Koudekerke dorp	M,B
Brabant	52	M	Kyfader	E
Braemsbilk	40	M	Landtbrugge = Heebrugge	17 M
Braueriestück	53	M	Lange Smalle Watergang	A
Buekemaere landt		E,M	Lange Strepe	36 M
Caesenbotersmeetkin	4	D	Lenebrugge = Heebrugge	
Callaershoek: zie 28,29,30 en 31	Bg Ey.		Leopoldsvaart	M,E
Cappellestrynghen	38	M	Lissewege	E
Casepennynckrente: zie St.B			Luyckschottebilck	18 M
Claussens land	37	M	Mayken Hovelincx Hofstede	21 M
Coolhof	32	E	Markvliet	C
Coppecraene	24	M	Marquetterente, in 31e Bg Eye	M
Coppetsheule = Coppesluis			Moerader = Kemelader	D,E,M
Coppesluis	1	M	Moerstraat	E
Coppesluusestic	19	M,B	Molenstuk	45 B
Couterlant		D	Mote	E
Dorpsmolen	49	B	Muelstic	25 M
Drie Mannen	23	M	Noordmolen	B
Duivekete		E	Noordpriestragie	B
Duvecotstic	6	D	Noordwatergang	F
Eiesluis = Eyesluys		B	Noordwatergangwegel	F
Grote Molen = Dorpsmolen	49	B	Onse Vrouwe Huusekin	53 M
Gemeene Hoygars	14	M	Oostdorp	B
Groene Weg		A,D	Oost-Eede	M
Grote Hofstede		E	Oostmolen	50 B
Gysegracht		D	Oostwynckele	M
Hagebilk	7	D	Oostwynckelstie = Ramskapelse Stie	
Haverecht, den	5	D	Oppsluuse = Coppesluis	1 M
Heebrugge = Eebrug	17	M	Oudemaarspolder	A,B
Heerweg n Ramskapelle		E,M	Oude Priestrage	20 M
Heyenburg		B	Paelmaet	12 E
Heysschen Heerwech		E	Pannedijk	B
Heysschen Waterganck		A,M,B	Pannepolder	B
Heist-Moere		E,M	Papebilk	15 M
Hooghe Huevele, een		D	Papewegelken	M
Hoge Wal, een		F	Prieel, het	9 D
Hoge Leen van te Heis		B	Priestrage, de 4e	41 M
Hof te Heis = H		B,M	Rammelare, den	34 E
Hof van Koudekerke		B	Ramskapelle	E
Huelenest = Uilenest	39	M	Ramskapelse Stie	M,E
Ievendyck = Yevendyck = Evendijk			Roden, leen van	F
Izabellavaart		A,M,C	Rode Poort	F
Kemelader		D,E,M	Rosendaele	33 E
Kerkebrugge		M	Sacramentsdyck = Pannedijk	B
Kerkebrugghestic		M	Sas van Heist	B
Kercke van Heyst Landtwech		B	Scapenweghelken = Papenwegelken	

Scheidingsader		F	27e Begin	B
Schipdonkvaart		A,M,E	28e Bg	F
Schellewaertsbrugge = Boud. Weitinssl.			29e Bg	F
Schipvaart = Sas v Heist		B	30e Bg	F,C,M,B
Schoorinck	26	M	31e Bg	E,M
Speelman	56	C	32e Bg	E,M
Speelmansheule		F	33e Bg	E
Speelmansweg		F	34e Bg	E
Spykerboorstic	54	M	35e Bg	D,A,B
Soete Biertjen	35	E	36e Bg	D
St-Baafs, zie St B		A,B,M	38e Bg	D,E
Steenecruusecoutre		F	46e Bg	A,D
Stortynghe = Westdarinckmoere			47e Bg	D
Soutschore = Zandschere			Watering v Reigaartsvliet of	
St-Pieters, zie St P		E	24e Bg Reingaersvliet of	F
Tiendenhof v Koudekerke	44	B	25e Bg Reyghersvliete	F,E
Tiendenschuur = Tiendenhof			60e Bg	E
Tiendenmaat=Thiende Meet	48	B	62e Bg	E
Tiendenweg		B	Watervalleye, zie 32,33,34 en 35e Bg Eye	
Vardenaarspolder		C	Werf, het	D
Veldegoede		F	Westdarinckmoere	10 A
Verbrande Priestrage	46	B,M	West-Eede	A,B
Vischdreve =Vischstraete=Visweg A.			Westkapelle	F
Visweg A		M	Westkapellestraat=Evendijk	B,C,F
Visweg B		E	Westkapellewegader	M,C
Vueghelwee=Vogelweide	30	E	Westmolen (?)	25? M
Wacke Stic	51	B,M	Wulvenest	11 D
Wallebilk, van Maldegem	13	M	Zandschere = Sandtscheere =	A,D
Wallebilk, met 2 wallen	22	M	Zoutschere = Zoudzele = Zuutschere	
Watering van Eiensluis of Eyesluys			Zandschere, hofstede "te Z." 8	D
20e Begin		A	Zandscheerweg	D,A
21e Bg		A	Zeebrugge	A
22e Bg		A	Zeegracht = Zeetgracht	B
23e Bg		A,B	Zomerweg=Somerstraete=Evendijk	C
24e Bg		B	Zuidmolen = Suytmuelen	49 B
25e Bg		B	Zuidoost-Watergang	M
26e Bg		B	Zwankendamme, leen van Z.	3 A

